

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Виконала: студентка 5-го курсу,
групи 6.2319-ср-з
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Д.О. Щербак

Керівник: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.філос.н. Маліновська О. С.

Рецензент: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.філос.н. Маловічко О. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи

_____ Т.І.Бутченко
« ____ » _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

_____ Щербак Діані Олегівні _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Формування цифрової компетентності соціальних працівників

керівник роботи Маліновська Ольга Станіславівна, к.філос.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «18» січня 2024 року № 76-с

2. Строк подання студентом роботи 21 травня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Логвиненко В. М., Грицанюк В. В. Цифрова трансформація суспільства та інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності фахівців соціальної роботи : сучасні виклики. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. пр. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 87. С. 53-57.; Семигіна Т. Он-лайн технології у практичній соціальній роботі. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соц. відносин і туризму, 2020. С. 267-271.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати підходи до дослідження соціальної роботи з формування цифрової компетентності соціальних працівників 2. Уточнити зміст понять дослідження: «соціальна робота», «соціальний працівник», «цифровізація», «компетентність», «цифрова компетентність». 3. Обґрунтувати принципи та методи дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників. 4. Вивчити цифрову компетентність соціального працівника як об'єкт соціальної роботи. 5. Проаналізувати нормативно-правові засади соціальної роботи з цифровізації діяльності соціальних працівників. 6. Здійснити аналіз закордонного досвіду формування цифрової компетентності соціальних працівників. 7. Дослідити сучасний стан соціальної роботи з формування цифрової компетентності соціальних працівників в Україні. 8. Визначити напрямки оптимізації розвитку цифрової компетентності соціальних працівників.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Маліновська О.С., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	02.02.2024	02.02.2024
Розділ 2	Маліновська О.С., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	11.03.2024	11.03.2024
Розділ 3	Маліновська О.С., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	03.04.2024	03.04.2024

7. Дата видачі завдання 18 січня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2023	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2024	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2024	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Лютий 2024	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Березень 2024	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Квітень 2024	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Травень 2024	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Травень 2024	<i>виконано</i>

Студент _____ Д.О. Щербак

Керівник роботи _____ О.С. Маліновська

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.С. Маліновська

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 40 сторінок, 47 позицій у списку літератури, 5 додатків.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК, КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ, ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Мета дослідження: аналіз теоретичних та практичних аспектів формування цифрової компетентності у професійній діяльності соціальних працівників.

Об'єкт дослідження: професійна компетентність соціальних працівників.

Предмет дослідження: напрямки та інструменти формування цифрової компетентності соціальних працівників.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, індукція, конкретизація, систематизація, аналогія, аналіз документів.

Гіпотеза: розвиток цифрової компетентності соціальних працівників на основі узгодження надання соціальних послуг на різних рівнях державними та громадськими службами, а також покращення рівня професійної підготовки соціальних працівників за відповідними освітніми програмами сприятиме удосконаленню соціальної роботи.

Висновки: 1. Цифрова компетентність є необхідним і на сьогоднішній день вже невід'ємним компонентом професійної компетентності сучасного фахівця соціальної роботи. Її формування пов'язане як із системою професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, так і з організацією професійного навчання та підготовки і перепідготовки на базі організацій, закладів та установ соціальної сфери.

2. Серед нормативно-правових документів, важливих для цифровізації діяльності соціальних працівників, особливе значення мають: Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» (2021), Постанова «Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери», Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери та ін.

SUMMARY

The qualification work consists of 40 pages, 47 items in the bibliography, 5 appendices.

SOCIAL WORK, SOCIAL WORKER, COMPETENCE, DIGITALIZATION, DIGITAL COMPETENCE

The purpose of the study: analysis of theoretical and practical aspects of the formation of digital competence in the professional activity of social workers.

Object of research: professional competence of social workers.

The subject of the study: directions and tools for the formation of digital competence of social workers.

Research methods: analysis, generalization, induction, concretization, systematization, analogy, document analysis.

Hypothesis: the development of the digital competence of social workers based on the coordination of the provision of social services at different levels by state and public services, as well as the improvement of the level of professional training of social workers according to the relevant educational programs will contribute to the improvement of social work.

Conclusions: 1. Digital competence is a necessary and nowadays already an integral component of the professional competence of a modern specialist in social work. Its formation is connected both with the system of professional training of future social workers and with the organization of professional training and training and retraining on the basis of organizations, institutions and institutions of the social sphere.

2. Among the legal documents important for the digitization of the activities of social workers, the following are of particular importance: the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the approval of the Concept of the development of digital competences and the approval of the plan of measures for its implementation» (2021), the Resolution «On the approval of the Regulation on the Unified Information System of the social sphere», Strategy of digital transformation of the social sphere, etc.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	5
1.1. Підходи до дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників.....	5
1.2. Уточнення змісту понять дослідження: «соціальна робота», «соціальний працівник», «цифровізація», «компетентність», «цифрова компетентність».....	10
1.3. Принципи та методи дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників.....	13
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	19
2.1. Цифрова компетентність соціального працівника як об'єкт соціальної роботи.....	19
2.2. Нормативно-правові засади соціальної роботи з цифровізації діяльності соціальних працівників.....	21
2.3. Закордонний досвід формування цифрової компетентності соціальних працівників.....	24
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	27
3.1. Сучасний стан соціальної роботи з формування цифрової компетентності соціальних працівників в Україні.....	27
3.2. Напрямки оптимізації розвитку цифрової компетентності соціальних працівників.....	31
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	35
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі не використовувати нові технології неможливо. Якщо розмова йде про професіоналізм, то аби не відстати від подальших процесів інформатизації та цифровізації у професійній діяльності, необхідно володіти цифровими навичками. Поступова цифровізація суспільства сприяла появі такого феномена, як цифрова грамотність.

Цифрова грамотність – це набір знань та навичок, необхідних для безпечного й ефективного використання цифрових технологій та інтернет-ресурсів. Звісно, що цифрова грамотність стосується також і сфери соціальної роботи. Це поняття діє як інструмент інформаційної діяльності фахівців з соціальної роботи, тільки виходячи за рамки можливостей використання комп'ютера. Цифрова грамотність виступає в якості каталізатора розвитку, самоосвіти та освоєння досягнень інформаційного суспільства та інших важливих життєвих навичок споживачів електронних послуг. Таким чином, цифрова грамотність – це важлива життєва навичка, яка впливає зазвичай на всі сфери сучасного життя, включаючи професійну діяльність соціальних працівників, отже, формування цифрових компетентностей соціальних працівників є актуальним і своєчасним.

Проблемна ситуація пов'язана з повільним формуванням і розвитком цифрових компетентностей у фахівців соціальної сфери. Звернімо увагу, що комп'ютерна грамотність визначається, як одна з основних компетентностей соціальних працівників і у класифікаторах професійних здібностей, умінь та навичок в європейських країнах.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі науковці, як: В. Биков, О.Буйницька, В.Балахтар, Г. Генсерук, Л. Дітковська, М. Коваль, В.Логвиненко, Н. Морзе, Т. Семигіна та ін. Проте не всі сторони цієї проблеми знайшли достатнє відображення у науковій літературі, що й являє наукову актуальність кваліфікаційної роботи.

Об'єктом дослідження є професійна компетентність соціальних працівників.

Предмет дослідження: напрямки та інструменти формування цифрової компетентності соціальних працівників.

Метою дослідження є аналіз теоретичних та практичних аспектів формування цифрової компетентності у професійній діяльності соціальних працівників.

Згідно з метою ставимо перед собою такі *завдання*:

- проаналізувати підходи до дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників;
- уточнити зміст понять дослідження: «соціальна робота», «соціальний працівник», «цифровізація», «компетентність», «цифрова компетентність»;
- обґрунтувати принципи та методи дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників;
- вивчити цифрову компетентність соціального працівника як об'єкт соціальної роботи;
- проаналізувати нормативно-правові засади соціальної роботи з цифровізації діяльності соціальних працівників;
- здійснити аналіз закордонного досвіду формування цифрової компетентності соціальних працівників;
- дослідити сучасний стан соціальної роботи з формування цифрової компетентності соціальних працівників в Україні;
- визначити напрямки оптимізації розвитку цифрової компетентності соціальних працівників.

Гіпотеза: розвиток цифрової компетентності соціальних працівників на основі узгодження надання соціальних послуг на різних рівнях державними та громадськими службами, а також покращення рівня професійної підготовки соціальних працівників за відповідними освітніми програмами сприятиме удосконаленню соціальної роботи.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

1.1. Підходи до дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників

Особливістю сучасного світу є швидке проникнення інформаційних та комунікаційних технологій у всі сфери життя. Цифрові технології відіграють все більш важливу роль у професійній діяльності всіх фахівців, сильно впливаючи і змінюючи сучасну професійну сферу.

Забезпечення повноцінного розвитку цифровізації в Україні «засноване на розвитку та поглибленні цифрових компетентностей всіх фахівців для забезпечення їх готовністю використовувати цифрові можливості в професійній діяльності» [22].

Цифрова компетентність стає вже дуже важливою на професійному рівні в діяльності фахівців, в тому числі і соціальних працівників [30]. Про значущість формування цифрової грамотності у соціальних працівників свідчить затвердження багатьох нормативно-правових актів та низки документів.

Готовність до вміння використовувати цифрові навички потрохи стає необхідністю у професійній діяльності більшості спеціалізацій. Отже, формування цифрових компетентностей соціальних працівників всіх рівнів є актуальним і своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що вчені виявляють значний інтерес до цієї галузі.

На основі аналізу досліджень різних науковців, які працювали над цією проблемою, необхідно визначити особливості та компоненти цифрової компетентності, такі як вміння працювати в цифровому просторі та здатності

взаємодіяти та спілкуватися з різними об'єктами та суб'єктами у інтернет-просторі, вміння аналізувати та знаходити інформацію [25, с. 41].

Дослідниця Г. Р. Генсерук у своїй роботі зауважує, що «стрімкий розвиток сучасного суспільства, нано-технологій та інновацій в освіті вимагають від сучасних професіоналів певних знань та вмінь у цій сфері, з перегляду підходів для формування їх професійної компетентності у цифровому середовищі. Найчастіше використання нано-технологій у навчанні впливає на ефективність даного навчання на всіх його рівнях з формування цифрової компетентності сучасних фахівців» [8, с. 8].

Одним з важливих складових цифрової грамотності є комп'ютерна грамотність. Комунікація в цифровому середовищі, обмін ресурсами з допомогою цифрових інструментів, вміння зв'язуватися з іншими та працювати за допомогою цих інструментів, взаємодіяти у спільнотах та в мережі, – дуже потрібно вміти наразі соціальним працівникам у сучасній їхній професійній діяльності.

Загальнотеоретичні аспекти формування цифрової компетентності соціальних працівників розглядаються у роботах таких науковців, як Л.Дітковська (організаційно-методичні питання), Р. Новгородський (інтернет-комунікації у розвитку професіоналізму фахівців соціальної роботи), В.Балахтар (формування професійної компетентності особистості соціальних працівників через інформаційно-комунікаційні технології). Вчені приділяють увагу дидактичному потенціалу цифровізації професійної освіти соціальних працівників, значенню інформаційно-комунікаційних технологій в самоосвіті і саморозвитку соціальних працівників.

Як зауважують В. Логвиненко і В. Грицанюк, «ряд науковців досліджує прикладні аспекти використання цифрових технологій в професійній діяльності фахівців соціальної роботи. Л. Дітковська виокремлює основні напрямки практики соціальної роботи, де можливе їхнє впровадження; Т. Семигіна визначає переваги та обмеження використання онлайн технологій в профілактичній та консультативній роботі; В. Степаненко розкриває основні

форми та засоби ІКТ в соціальній профілактиці з різними групами клієнтів, Л.Данильчук – в торгівлі людьми; В. Березан аналізує їх зміст і форми в контексті роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; О. Човган обґрунтовує використання технології Web 2.0 для організації та проведення тренінгів» [20, с. 54].

Стрімкий розвиток інновацій, цифрових технологій вимагає професійної підготовки кожного фахівця з соціальної сфери, опановувати спеціальні професійні навички з цифрової компетентності, а від закладів освіти враховувати підходи до формування цифрових навичок соціальних працівників. Використання цифрових технологій підвищує ефективність роботи на всіх рівнях, тому питання з формування цифрової компетентності соціальних працівників є надзвичайно важливим. Перед сучасною освітою постає завдання здійснювати організаційну роботу з навчання, за якої будуть створені умови для підготовки фахівців, котрі легко зможуть пристосовуватися до сучасних умов праці та зацікавлені у подальшій освіті з отримання цифрових навичок, щоб вони могли вміло використовувати сучасні комп'ютерні технології у власній професійній діяльності, мати навички пошуку, опрацювання, зберігання даних. З його постає актуальна проблема з формування у соціальних працівників цифрової компетентності, як необхідної навички для конкурентності даного фахівця на сучасному ринку праці.

Таким чином, стає необхідність формувати здатність соціальних працівників до систематичного застосування інформаційних технологій, бо наявність в них цифрової компетентності допомагає бути успішним у своїй професійній діяльності, щоб вони могли з легкістю виконувати всі поставлені перед собою задачі, пов'язані з роботою в комп'ютері, а саме проводити пошук інформації та усвідомлено її використовувати, оперативно ухвалювати рішення, формувати важливі життєві компетентності. Підвищення рівня та якості знань, з формування цифрової компетентності, а саме навички шукати інформацію в інтернеті та якісно її використовувати у своїй професійній діяльності, є головною ціллю сучасної освіти. Разом з тим особливістю сучасної освіти є

розвиток професійних вмінь та компетентностей соціальних працівників у цифровому середовищі, розвиток творчого підходу, здатність до конкуренції, здатності до самостійного визначення та самоосвіти. Формування цифрової компетентності створюється на державному рівні та має відображення у певних нормативних актах.

Цифрова компетентність визначається однією з важливих рис, якою повинні володіти наразі всі фахівці в соціальній сфері, щоб вони були здатні успішно орієнтуватися до змінюючих умов праці та життя. Формування цифрової компетентності базується на ідеї безперервної освіти соціальних працівників на робочих місцях, головною силою якої є усвідомлення соціальними працівниками необхідності переходу на вищий ступінь володіння комп'ютерними знаннями, вирішення питання з невідповідності між теорією та практичними навичками. Принцип безперервності має основу у забезпеченні безперервної самоосвіти фахівців на місцях та руху від незнання до повного засвоєння знань з формування цифрових компетентностей.

Але невирішеною залишається проблема розуміння і тлумачення, з однієї сторони, здатностей фахівців з соціальної сфери, вміти володіти комп'ютером і застосовувати це у професійній діяльності; вміти використовувати інформацію за допомогою різних комп'ютерних систем; спілкуватися у мережі Інтернет та інших сторін цієї проблеми. Терміни, якими намагаються описати ці вміння, часто «володіння цифровими технологіями», «цифрова культура», «цифрова компетентність», змушують докладніше вивчати їх визначення. Принцип формування цифрової компетентності, якісного використання нано-технологій у професійній діяльності соціальних працівників за допомогою цифрових технологій у навчанні досліджують багато вчених. А саме, О. Наливайко розглядає сутність поняття цифрової компетентності та динаміку його розвитку [25]. Л. Гаврілова займається вивченням питання формування цифрової компетентності з використанням цифрових освітніх технологій [7]. Проблеми користування цифровими технологіями згадують у своїх працях В. Биков і М.Лещенко [3], Н. Морзе і А. Кочарян [23] та багато інших.

Використання в освіті сучасних технічних пристроїв та цифрових технологій призводить до встановлення нових принципів в навчанні фахівців. У зв'язку з вищесказаним формування цифрової компетентності соціальних працівників, по-перше, містить головне, це формування універсального мислення і вирішення завдань різного рівня складності. До важливих вмінь відносять навички спостереження та визначення з цього висновків, використання різних моделей, обмірковування проблеми з різних точок зору, розуміння основного тексту та прихованого контексту, самоудосконалення з підвищення своєї цифрової компетентності.

Процес використання сучасних комп'ютерних технологій дає можливість молоді підготуватися до своєї трудової діяльності, формуючи позитивне ставлення до засобів інформаційних технологій. Цифрова компетентність є дуже важливою у процесі професійного розвитку, що дозволяє вирішувати завдання із залученням засобів інформаційних технологій.

Формування цифрової компетентності соціальних працівників, на рівні освіти, зараз дозволяє підготувати до роботи в інформаційному суспільстві, удосконалювати свої навички використання інформації в різних цілях, володіти різними видами комунікації за допомогою комп'ютерних технологій і розуміти наслідки впливу ЗМІ на людину.

У цілому, на даний момент, для формування цифрової компетентності соціальних працівників під час навчання необхідно:

- здійснювати освітній процес загалом з урахуванням професійної спрямованості й міжпредметних зв'язків;
- забезпечувати використання під час навчання сучасних технічних засобів і інформаційних ресурсів;
- розроблювати методичне забезпечення освітнього процесу, з урахуванням напрямку в цифрову сферу;
- враховувати індивідуальні особливості фахівців;
- підвищувати рівень освітнього процесу.

Отже, дослідники приділяють велику увагу освітній підготовці у формуванні цифрової компетентності соціальних працівників, передусім через введення у навчальні плани професійної підготовки майбутніх фахівців відповідних навчальних курсів, покликаних розвинути і сформувавши необхідні цифрові знання, уміння і навички.

Не обійшли увагою вчені і етичні аспекти, пов'язані з розвитком цифровізації суспільства і як наслідок – необхідністю, зокрема збереження персональної інформації клієнтів, захисту їх персональних даних. Як справедливо зазначає Т. Семигіна, виникають «принципово нові форми профілактичної, консультативної та представницької роботи. Це породжує не тільки технологічні, а й етичні питання, а також ставить нові завдання перед навчальними закладами, які готують соціальних працівників» [35, с. 270].

У цілому, існують різні підходи до розуміння використання цифрових технологій у професійній діяльності, зокрема, щодо формування цифрової компетентності соціальних працівників. Втім, не всі аспекти цієї проблеми отримали належний розгляд, що вимагає подальшого вивчення. Далі варто розібратися із основними поняттями нашого дослідження.

1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «соціальна робота», «соціальний працівник», «цифровізація», «компетентність», «цифрова компетентність»

У науковій літературі існують різні визначення понять нашого дослідження, тому вважаю за потрібне обрати оптимальні варіанти визначень, щоб забезпечити належну методологічну основу.

Вчена з соціальної сфери Н. Лук'янова зазначає, що соціальна робота визначається, з практичної сторони, як професійна діяльність з надання допомоги та підтримки клієнтам, які опинились у скрутному становищі [21, с. 151-152].

Слід зауважити, що соціальна робота є діяльністю, яка скерована на допомогу клієнтам, які опинилися у тяжких життєвих ситуаціях, та важливим є забезпечення соціальної підтримки, найменш захищеним людям у суспільстві.

Інші дослідники пропонують розглядати соціальну роботу як індивідуальний вид допомоги клієнтам зі сторони соціуму у задоволенні їхніх соціальних потреб та вирішення конфліктів, утворених різними соціальними причинами.

Деякі схиляються до визначення поняття соціальної роботи, як професійної діяльності із надання допомоги певним особам чи цілим спільнотам, у їх спроможності до соціального функціонування та утворення умов для досягнення цих цілей.

Дослідник М.Фірсов розширює розуміння поняття соціальної роботи, включаючи в неї взаємодопомогу в системі психосоціальних взаємодій та взаємовідносин різних суб'єктів.

Зауважимо, що головним суб'єктом соціальної допомоги населенню є соціальний працівник. Соціальний працівник визначається як людина, яка має професійну освіченість та кваліфікацію у сфері соціальної роботи і виконує різноманітні види соціальної допомоги. Це кваліфікований консультант, який вміло користується законами, застосовуючи їх для вирішення різних проблем в соціальній сфері, допомагає своїм клієнтам виходити зі складних життєвих становищ.

Фахівець з соціальної роботи може працювати в різних місцях, де потрібна його допомога, а саме: в службах соціальної допомоги; осередках соціального захисту; службах опіки; службах у справах неповнолітніх; центрах зайнятості; в навчальних закладах, будинках та центрах дитячої освіти і виховання; соціально-виховних службах; культурологічних центрах і школах художнього мистецтва; дитячих і громадських організаціях.

Потрібно визначити також важливі якості та вміння соціального працівника:

- вміння вбачати навколишнє середовище на місці свого клієнта;

- повага до клієнта;
- переконання клієнта у змозі подолання його проблеми;
- конкретність і чіткість;
- самореалізація та допомога в цьому іншим;
- щирість;
- відверто спілкуватися з клієнтом;
- якомога швидке вирішення проблеми клієнта, для задоволення його потреб.

Соціальний працівник мусить володіти фаховими знаннями з соціології, психології, психіатрії, знати правові засади соціального захисту, теорію соціальної роботи, мати ресурси і різні методи вирішення соціальних проблем; вміти комунікувати та надавати інформацію стосовно допомоги людям.

Завдяки розвитку нано-технологій потреба в навиках цифрової компетентності в професіях усіх напрямків дуже зросла за останні часи, винятком не є і фахівець соціальної роботи. Для початку визначимо точне поняття самої цифровізації.

Цифровізація є впровадженням цифрових технологій в усі сфери життя людини, від взаємодії між людьми до побутових речей, від духовного до матеріального. Це перехід життєвих фізичних систем природи до інтегрування їх в неживу віртуальну середу за допомогою обчислювальних машин та інновацій [44].

Цифровізація впроваджується, передусім, за рахунок цифрової освіти, яка являє собою використання найсучасніших технологій, завдяки цифровим платформам, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, в застосуванні прогресуючих видів формування освітнього процесу і активного навчання в цілому.

Цифрова компетентність є впевненим та відповідальним використанням цифрових технологій для навчання, професійної діяльності та участі у суспільному житті. Для того, щоб розкрити сутність поняття цифрової

компетентності, слід спочатку звернутися до поняття «компетентність». Етапи розвитку поняття «компетентність» можна побачити у Додатку А.

Е Садовська і А. Ярошенко зазначають, що «у сучасній науці позначився міждисциплінарний підхід до визначення поняття компетентності. Компетентність є системною освітою, що включає особові, предметні та інструментальні особливості і компоненти. Компетентність виступає новою одиницею виміру навченості людини та є соціальною вимогою суспільства» [34, с. 4].

Т. Семигіна і О. Пожидаєва, конкретизуючи поняття «компетентність» щодо соціальної роботи, визначають її «як здатність інтегрувати та застосовувати знання, цінності та навички соціальної роботи для практичної роботи цілеспрямовано, навмисно та професійно, щоб сприяти добробуту людини та громади» [37, с. 53].

Цифрова компетентність визначається як здатність якісно та правильно використовувати цифрові технології та гаджети у своїх цілях. Щодо цифрової компетентності соціального працівника, то це впевнене використання цифрових технологій у сфері надання соціальної допомоги тим, хто її потребує, людям, які опинилися у складних життєвих обставинах.

1.3. Принципи та методи дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників

Для того щб детальніше описати данну тему, необхідно використовувати певний комплекс наукових методів і принципів, які дають змогу детальніше розкрити питання формування цифрової компетентності соціального працівника. Під час роботи було використано загальнонаукові принципами (об'єктивності, системності, історизму, діалектичної суперечливості, науковості, термінологічним та іншими) та головні методами теоретичного (дедукцією, індукцією, аналізу, синтезу та іншими) та емпіричного дослідження

(спостереження, тестування, анкетування), без яких неможливо отримати істинних знань.

У ході свого дослідження я буду використовувати такі принципи дослідження як:

Принцип об'єктивності орієнтує дослідників на отримання характерної інформації досліджуваного об'єкту без урахування волі суб'єкта. Досліджується суб'єкт та його світоглядні, політичні, моральні та інші позиції. Дотримуючись принципу об'єктивності, дослідження є науковим, тобто не піддається впливу, загальне враження симпатії чи антипатії, власний настрій чи стан, за допомогою якого можна розкрити основні закономірності, які не залежать від волі суб'єкта пізнання.

Принцип об'єктивності дає можливість безпристрасно охарактеризувати проблеми, які стосуються теми, що досліджується. Цей принцип допоможе нам в роботі проаналізувати реальний стан досліджуваного явища, дозволить всебічно вивчити рівень сформованості цифрової компетентності у соціальних працівників. Урахування цих чинників забезпечує потенційну можливість отримання об'єктивного знання. Принцип об'єктивності ми використаємо в першому, другому та третьому розділах. Цей принцип доповнюється іншими принципами, а в першу чергу – принципом системності.

В основу вивчення сутності та універсальних характеристик системного знання покладено принцип системності. Завдяки принципу системності всі факти, явища, процеси, окремі елементи розглядаються як єдине ціле. Виклад будь-якої теми керується принципом системності. Об'єкт як система характеризується такими компонентами: а) елементами; б) структура, як форма взаємозалежності елементів; в) функція елементів і цілого. Даний принцип ми будемо застосовувати у другому розділі. За допомогою цього принципу ми розглянемо систему факторів та чинників, що сприяють формуванню цифрової компетентності соціального працівника, та визначимо роль цифровізації, як структурного елементу в розвитку цифрових здібностей та формування

майбутніх соціальних працівників до професійної готовності з питання цифрової грамотності.

Можливо говорити про те, що принцип об'єктивності з його вимогами активності та конкретності веде через причини системності до розгляду самої історії основних підходів до вивчення об'єкту, його буття в минулому за допомогою різних представників. В цьому випадку принцип історизму розширює і поглиблює уявлення про пізнання даного предмету. Філософський принцип історизму представляє собою один із необхідних елементів діалектики, адже в ньому закладені вимоги до суб'єкта пізнання розглядати матеріальні системи в їх динаміці і розвитку. Ці принципи ми застосуємо саме у першому розділі 1.1, 1.2, дослідивши основні підходи до вивчення формування цифрової компетентності соціального працівника та дали характеристику основним поняттям дослідження.

Принцип світоглядного плюралізму передбачає визнання можливості прийняття до уваги досліджень різних вчених стосовно ролі цифрової компетентності, як чинника розвитку цифрових здібностей майбутнього соціального працівника. Цей принцип ми застосуємо в першому та другому розділі під час дослідження різних думок вчених щодо формування цифрової компетентності соціального працівника.

Принцип єдності теорії та практики грає велику роль в успішному здійсненні даного дослідження. Практика – є критерієм істини, яка лягає в основу того чи іншого теоретичного положення. У цьому зв'язку, теорія, яка не буде спиратися на практику, буде умоглядною. Отже, цей принцип необхідний для спростування чи підтвердження гіпотези, яка лягла в основу даної роботи.

Гуманістичні принципи як морально-етичні аспекти знання, які визнають і пояснюють найвищу цінність особистості. Цей принцип визначає основні засади практичного аспекту дослідження формування цифрової компетентності соціального працівника.

Принцип діалектичної суперечливості покликаний розглядати усі явища і процеси впливу досвіду на процес розвитку формування цифрової

компетентності соціального працівника, адже суперечливість є джерелом розвитку певного явища чи процесу.

Принцип науковості дає нам можливість використовувати лише науково обґрунтовані джерела, достовірність яких перевірена на практиці. Використання даного принципу робить дослідження науково доказовим.

Рух від абстрактного до конкретного в пізнанні означає сходження від неповного, часткового, фрагментарного до цілісного і всебічного знання. Тобто, під час дослідження з формування цифрової компетентності, фіксується та обставина, що всі фрагментарні знання та досвід, які були здобуті під час діагностики рівня сформованості цифрової компетентності у соціальних працівників не втрачаються, а зберігаються шляхом доповнення, узагальнення, структурування.

Термінологічний принцип передбачає вивчення та уточнення змісту і обсягу понять, пов'язаних із формуванням цифрової компетентності соціального працівника. При цьому повинні бути встановлені взаємозв'язок, субординація і місце термінів у понятійному апараті дослідження. Цей принцип було застосовано нами в першому розділі 1.2. під час характеристики основних понять дослідження.

Щоб доречно втілити дані принципи потрібно використовувати певні методи. В пізнавальній діяльності всі методи, які використовуються в роботі, знаходяться в діалектичній єдності, взаємозв'язку, доповнюють один одного, що дозволяє забезпечити об'єктивність та істинність пізнавального процесу. Сукупність принципів наукового пізнання реалізується у конкретних дослідженнях шляхом використання методів наукового пізнання, які поділяють на теоретичні (дедукція, індукція, аналіз, синтез та інші) та емпіричні (анкетування, тестування та інші).

Завдяки дедукції окремі положення виділяються із загальних, тобто знаючи загальні відомості про формування цифрової компетентності, як соціальний феномен, можна виявити вибіркові аспекти, пов'язані з контекстом розвитку формування цифрової компетентності соціального працівника.

Метод індукції надає можливість за окремими фактами та явищами, пов'язаними з використанням дослідження з формування цифрової компетентності, скласти загальну картину процесу діагностика рівня сформованості цифрової компетентності у соціальних працівників.

Безперечно, що будь-яке дослідження неможливо провести без аналізу досліджуваного явища або предмету та синтезу отриманих даних. Даний метод дозволяє розкласти цифрову компетентність на складові її елементи (тобто якості соціального працівника) для кращого вивчення.

Синтез як метод наукового пізнання є протилежним до аналізу. Він дозволяє об'єднувати складові дослідження з формування цифрової компетентності соціального працівника.

При дослідженні формування цифрової компетентності необхідно використовувати також емпіричні методи дослідження, до яких можна віднести спостереження та тестування.

Спостереження є методом систематичного та цілеспрямованого сприйняття об'єкта з метою вивчення його специфічних проявів у конкретних умовах. Позитивні якості методів спостереження проявляються у тому що вони дають можливість вивчати процеси та явища в природних умовах. Забезпечення необхідних дослідницьких дій шляхом аналізу. Методи спостереження є цінними для доповнення дослідницьких процедур іншими методами та техніками. Цей метод заснований на засобах емпіричного пізнання психологічних явищ світу та безпосередньо сприймають все навколо за допомогою органів чуття.

Тестування є методом психологічної діагностики. В основі його лежить використання стандартизованих запитань та задач, що мають певну шкалу значень. Цей метод тестування може з певною ймовірністю визначити поточний рівень розвитку індивіда. Тестування, як один з емпіричних методів, допоможе нам отримати інформацію про чинники, що сприяли рівню сформованості цифрової компетентності у соціальних працівників, яке ми використаємо у третьому розділі 3.1.

Для отримання первинних даних будемо використовувати такий метод збору емпіричної інформації, як анкетування. Даний метод надасть змогу визначити рівень сформованості цифрової компетентності соціальних працівників.

Отже, в ході виконання дослідження, ми будемо спиратися на принципи об'єктивності, системності, світоглядного плюралізму, єдності теорії та практики, гуманізму, історизму, діалектичної суперечливості, науковості, термінологічний. При цьому необхідно дотримуватися таких наукових методів, як: аналіз, синтез, дедукція, індукція, анкетування, тестування, спостереження.

Таким чином, у даному розділі ми розглянули методологічні засади дослідження з формування цифрової компетентності соціального працівника. Виходячи з поставлених завдань, нами було проаналізовано основні підходи до вивчення формування цифрової компетентності соціального працівника.

Розглядаючи історію розвитку наукових поглядів на роль формування цифрової компетентності нами було зазначено, що розгляду поняттю формування цифрової компетентності приділено досить велика кількість уваги науковців, але наукових робіт, які б були присвячені аналізу практичних механізмів подолання цієї проблеми, зокрема шляхом розвитку формуванню цифрової компетентності соціального працівника – недостатньо.

Охарактеризовано основні поняття: «соціальна робота», «соціальний працівник», «цифрова компетентність», «цифровізація», зазначено їх сутність, загальні складові та характеристики.

Також для ефективності дослідження теми, нами було виокремлено основні принципи та методи дослідження. Для дослідження теми, ми використали такі наукові методи як: аналіз, синтез, анкетування, тестування, спостереження, дедукція, індукція. Але при цьому необхідно додержуватися таких принципів: об'єктивності, системності, світоглядного плюралізму, єдності теорії та практики, гуманізму, історизму, діалектичної суперечливості, науковості, термінологічний.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

2.1. Цифрова компетентність соціального працівника як об'єкт соціальної роботи

Цифрова компетентність є важливою складовою професійної компетентності соціальних працівників.

Велика увага у розвитку професіоналізму у соціальній роботі зараз присвячена розвитку цифрових технологій, що передбачає активну позицію освіти з аналізу і вироблення нових пропозицій в умовах цифровізації сучасності [5]. Теоретики і практики соціальної роботи визнають, що наразі ситуація така, що не використовувати нові технології неможливо, щоб не відставати від наступних процесів інформатизації та цифровізації у професійній діяльності [9].

На думку вчених В. Бикова та М. Лещенка, використання сучасних інформаційних технологій сприяє реалізації соціальної діяльності на перетині двох світів: реального й віртуального [3]. В сучасній дійсності соціального процесу методи соціальних досліджень звичної освіти вимагають удосконалення.

Г. Генсерук вважає, що поняття цифрової компетентності в дослідженнях українських науковців поширюється у зв'язку з необхідністю інтеграції з міжнародним освітнім простором, наявність цифрової компетентності у фахівця передбачає вміння використовувати цифрові технології у професійній діяльності [8, с. 10].

Звісно, існує багато дефініцій поняття цифрова компетентність. Серед визначень зарубіжних дослідників варто звернути увагу на такі.

Зокрема, вчений С. Скотт розглядав цифрову компетентність, з точки зору здатності використовувати інформаційні ресурси та цифрові технології,

для того щоб зрозуміти та навчитися оцінювати даний контент та ефективно комунікувати [47].

А. Феррарі цифрову компетентність розглядає як набір певних вмінь та навичок, які необхідні для використання цифрових технологій, насамперед для розв'язання проблем, керування інформацією, спілкування, створення і поширення контенту, спільної діяльності та задоволення різних потреб [46].

Цифровізація суспільства сприяла появі такого феномена як цифрова грамотність. Цифрова грамотність – це набір знань та навичок, необхідних для надійного й якісного використання цифрових технологій та інтернет-ресурсів. Це поняття діє як інструмент інформаційної діяльності фахівців з соціальної роботи, лише виходячи за рамки можливостей використання комп'ютера. Цифрова грамотність виступає в якості каталізатора розвитку, щодо самоосвіти та освоєння інформаційного суспільства та інші важливі життєві навички споживачів електронних послуг. Таким чином цифрова грамотність – це важлива життєва навичка, яка впливає зазвичай на всі сфери сучасного життя, включаючи професійну діяльність соціальних працівників.

Однією з важливих складових цифрової грамотності є комп'ютерна грамотність. Комунікація у цифрових середовищах, обмін ресурсами за допомогою цифрових інструментів, вміння зв'язуватися з іншими та співпрацювати за допомогою них, взаємодіяти та приймати участь у різних мережах є перелік комунікативних компетентностей сучасного фахівця.

Комунікативна грамотність є невід'ємною частиною розвитку та підтримки соціальних зв'язків з соціумом кожної людини. Комунікативний компонент цифрової грамотності визначає вміння можливостей спілкування у цифрових середовищах та порозуміння специфіки понять довіри і впливу у цифровому просторі.

Медіа-грамотність ще одна складова цифрової грамотності, що виявляється у вмінні фахівця використовувати цифрові медіа, розуміти і оцінювати різні принципи цифрових медіа і медіа контенту та вміти ефективно спілкуватися у різноманітних контекстах [24, с. 22].

Якщо фахівець стежить за іноваційними технологіями, він є більш зацікавлений у розвитку власної цифрової компетентності. Складові, компоненти і модель цифрової компетентності можна подивитися у Додатках Б, Г і Д.

Соціальний працівник, який схвально приймає сучасні інформаційні технології, відрізняється тим, що розуміє іноваційні тренди та готовий працювати з сучасними технологіями та розуміє користь технологічних інновацій, що потрібні для розвитку людства, так і себе як людини і фахівця. Тому така складова як технічна грамотність є важливою у структурі цифрової грамотності фахівця з соціальної роботи.

2.2. Нормативно-правові засади соціальної роботи з цифровізації діяльності соціальних працівників

У 2006 році Рада Європейського Союзу визначила, що цифрова компетентність є однією з важливих компетентностей для навчання впродовж життя.

За європейською мережею EUROPASS слід виокремити такі стандарти цифрової компетентності, як [8]:

– управління інформацією (Information management), що включає знання, вміння та навички для пошуку інформації та певних даних, їх аналіз та використання у професійній діяльності, вміння отримувати доступ до інформації, здійснювати пошук інформації в Інтернеті, формулювати інформаційні потреби, знаходити відповідну інформацію, вибирати ефективні ресурси, створювати персональні інформаційні стратегії, оцінювати вміння збирати, обробляти, розуміти й критично оцінювати інформацію, зберігання та відновлення інформації: вміння управляти й зберігати інформацію та її контент для полегшення пошуку, створювати базу даних;

– співробітництво (Collaboration), що включає знання, навички та вміння для участі особистості в різних спільнотах, співпраці з іншими користувачами в мережі Інтернет;

– комунікація (Communication), що включає знання, навички та вміння фахівця для спілкування з використанням інтернет-інструментів, конфіденційність та мережевий етикет, обмін інформацією та змістом, готовність і здатність ділитися знаннями, змістом і ресурсами, виявлення ініціативи в поширенні змісту та ресурсів, знання практики й правил цитування інформації, взаємодії он-лайн для вирішення професійних завдань, пошуку можливостей для саморозвитку та вдосконалення власного цифрового середовища, використання технологій і медіа для командної роботи, налагодження процесів співпраці, спільного створення ресурсів, знань і зміст, створення та управління одним або декількома цифровими ідентифікаторами (аватарами), вміння оперувати базою даних, створеною кількома користувачами;

– контент та знання (Creation of content and knowledge), що включають навички та вміння особистості для професійної і творчої діяльності, створення нових ресурсів використання інформаційних технологій, створення зміст/контент у різних форматах, з використанням мультимедіа, висловлення власної думки за допомогою цифрових медіа та технологій, розуміння як авторські права та ліцензії поширюються на інформацію та зміст;

– етика й відповідальність (Ethics and responsibility), що включає знання, навички та вміння фахівців щодо певної поведінки в мережі Інтернет;

– оцінювання та вирішення проблем (Evaluation and Problem-solving), які визначаються вибором інформаційних технологій для оцінювання та самооцінювання знань та вмінь з різних навчальних дисциплін, для вирішення проблем обробки результатів оцінювання з використанням інформаційних технологій;

– технічна операція (Technical Operation), що включає знання, навички та вміння особистості для ефективного та безпечного використання

інформаційних технологій у своїй професійній діяльності, активування захисту персональних даних, розуміння приватної власності інших людей, захисту себе від шахрайства в Інтернеті та можливих загроз.

Міністерством цифрової трансформації України у 2021 р. було створено «Опис рамки цифрової компетентності для громадян України» [22], яка була узгоджена з європейською концептуально-еталонною моделлю цифрових компетентностей для громадян DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens і адаптована до національних, культурних, освітніх та економічних особливостей України.

Щодо застосування у соціальній сфері слід зазначити, що 28 жовтня 2020 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено «Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери», якою визначалися напрямки та завдання усіх частин системи соціального захисту населення, в основі якої лежать певні підходи, технології та стандарти. Необхідність винайдення цієї Стратегії обумовлена певними факторами, такі як: відсутність єдиного інформаційного середовища; єдиної системи управління видатками на соціальний захист населення; ускладнення процедури звернення по допомогу; автоматизація звернень населення; відсутність ефективної системи моніторингу процесів з соціального захисту; надмірний бюрократичний апарат та інші.

Важливим кроком у реалізації цієї Стратегії стало створення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, Положення про яку було прийняте 14 квітня 2021р. Кабінетом Міністрів, що частково забезпечує автоматизацію процесів у соціальній сфері.

Єдина інформаційна система соціальної сфери – це «єдина комплексна інформаційно-аналітична система соціальної сфери, що призначена для накопичення, зберігання та автоматизованого оброблення інформації щодо соціального захисту населення, створена з урахуванням новітніх інформаційних та управлінських технологій, єдиних сучасних стандартів якості обслуговування заявників, можливостей вироблення ефективних організаційних і структурних рішень» [28].

Серед складових цієї системи важливе значення мають Єдиний соціальний реєстр, Реєстр надавачів і отримувачів соціальних послуг, Єдиний моніторинговий центр соціальної сфери та інші, які має вміння обслуговувати соціальний працівник, що вимагає від нього сучасної цифрової компетентності.

Звісно, усі ці нововведення узгоджені з Законами України: «Про соціальні послуги», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист персональних даних» та іншими.

Як бачимо цифровізація вже повністю поглинула і таку сферу життя, як соціальна, що підтверджує потребу в фахівцях з високим рівнем цифрової компетентності.

Також потребують удосконалення і оновлення професійні і освітні стандарти соціальної роботи.

2.3. Закордонний досвід формування цифрової компетентності соціальних працівників

Об'єднаний дослідницький центр Європейської Комісії оголосив про стратегію, яка має назву «Навчання та навички у цифрову еру». Ці ініціативи викликані створити матеріали для різних типів фахівців з метою удосконалення навичок з використання цифрових технологій в освіті та праці. Для розвитку іновацій та становлення в цифровому суспільстві особистості потрібно мати певні компетентності, зазначимо кілька з них, важливих: творчість; уміння навчатися; підприємливість; уміння спілкуватися та цифрова компетентність, які є важливими саме в XXI ст. Крім цього, важливо знати, як потрібно застосовувати ці компетентності для їх саморозвитку та як проявляти й оцінювати їхній рівень впродовж життя.

Цифрову компетентність у світі визначають як вміння індивіда орієнтуватись у цифровому середовищі. Цифрову грамотність виокремлюють у повсякчасному використанні іноваційних технологій сучасною людиною для

праці, вільного часу і спілкування. Об'єднаний дослідницький центр Європейської Комісії розробив науковий проект взявши за основу консультацію та активне співпрацювання з великою кількістю зацікавлених, який дав змогу зрозуміти значення терміну «цифрова компетентність».

Наразі є країни, які є найбільш розвиненими у сфері використання іноваційних технологій їхнім населенням, як Велика Британія, Естонія, Фінляндія, Нідерланди, Данія, Швеція. Хоч і розвиток в них дозволяє користуватися цифровими засобами та розвивати цифрову компетентність, але все ж таки європейці не мають навіть базових цифрових навичок, хоч вони і дуже часто звертаються до онлайн ресурсів.

У країнах Євросоюзу цифрова компетентність соціального працівника має велике значення і є провідним аспектом для проведення освітніх реформ.

Також практика впровадження у світі різних зручних онлайн-сервісів для отримання соціальних послуг не є новим. Даний досвід вже існує у Франції, Канаді, США. Зокрема, в Канаді існує певний портал, який вміщає в себе інформацію про адміністративні послуги, вони згуртовані в зручний для населення послуги спосіб. Наприклад, на головній сторінці існує дві групи під назвами тих послуг, які можуть бути потрібними наразі клієнту, в них громадянин зможе у легкий спосіб знайти необхідну йому інформацію про отримання соціального страхування або іншої грошової допомоги.

Зарубіжний досвід показує нам, що через впровадження різноманітних електронних соціальних та адміністративних послуг стало можливо значно спростити процедуру надання цих послуг та зробити їх простими і доступними.

Досвід Естонії з надання різних послуг на онлайн платформах, де громадяни можуть отримати їх використовуючи ідентифікаційну пластикову ID-картку та цифровий підпис.

У Грузії є досвід з отримання різних послуг за допомогою електронної книги та спеціального терміналу, що дає можливість отримати їх за короткий час.

Особливості поняття «цифрова компетентність» у різних зарубіжних системах освіти можна подивитися у Додатку В.

Отже, розглянувши теоретичний аспект дослідження формування цифрової компетентності соціальних працівників, можна зробити такі висновки.

Цифрова компетентність – одна з найактуальніших у системі професійної компетентності сучасних фахівців, у тому числі фахівців соціальної сфери.

Її формування пов'язане як із системою професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, так і з організацією професійного навчання та перепідготовки на базі закладів та установ соціальної сфери.

Цифровізація діяльності соціальних працівників спирається на нормативно-правові засади, передусім Закони України, а також розроблений Міністерством цифрової трансформації України «Опис рамки цифрової компетентності для громадян України» узгоджений з європейською моделлю DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens, яка була адаптована до національних особливостей України, та Єдину інформаційну систему соціальної сфери.

Закордонний досвід формування цифрової компетентності засвідчує активну практику впровадження у світі різних зручних онлайн-сервісів для отримання соціальних послуг.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

3.1. Сучасний стан соціальної роботи з формування цифрової компетентності соціальних працівників в Україні

За останні 20 років багато країн активно розвиваються в напрямку глобальних іноваційних технологій. Інформаційно-комунікаційні технології, тобто цифрові технології, особливо в професійному світі проникають у все більш нові сфери життя. Цей розвиток називається «цифрова трансформація», і найчастіше його сприймають як можливість.

Цифрова трансформація – це інновація та економічне зростання для всіх, що створює новий доступ до величезної кількості інформації та надає нові можливості. Вона забезпечує різні форми соціальної взаємодії в цифровому середовищі і полегшує доступ до освіти, що дає можливість підвищувати індивідуальну продуктивність. З цим пов'язана проблема існуючої соціальної нерівності та за допомогою данної трансформації людства є надія на її вирішення в різних рівнях.

Щоб відповісти на питання про навички цифрової компетентності соціального працівника, важливо наразі зробити уточнення: з чого вони складаються та як їх вимірювати?

На даний час ще є багато питань щодо визначення цифрової компетентності не прирівнюючи до суто технічної можливості використовувати апаратне та програмне забезпечення. Але розуміємо, що цифрова компетентність також потребує базових когнітивних навичок, таких як: навички вирішення проблем; грамотність читання; математична компетентність; навички критичного мислення. Ці базові навички є теж необхідними для освоєння цифрової обізнаності і є важливими для функціонального застосування іноваційних технологій, орієнтованого на

завдання, у професійній діяльності соціального працівника та в житті в цілому. Дані при порівнянні цифрової компетентності соціального працівника, розуміються в цьому широкому аспекті та є важливим досягненням сьогодення.

Хочеться зазначити, що основне значення у цифровій компетентності мають соціальні та демографічні відмінності. Головними їх чинниками є статус, вік, етнічне походження, статус, вони визначають можливість доступу до цифрових технологій та спроможність їх використовувати.

Завдяки дослідженню цього питання можна виявити проблеми в формуванні та розвитку навичок цифрової компетентності у кадрів соціальних працівників старших за віком, чим молодших спеціалістів.

Соціальні та психологічні процеси, які супроводжують цифровізацію, виражаються різним поняттям та ступенем розуміння та відрізняються для різних груп населення, залежно від віку та освіти. Наявність завжди в Інтернет мережі доступної, швидкої та якісної інформації, дає можливість засвоювати її більш якісно та раціонально використовувати дані, які в ній вказані. З іншої сторони можемо побачити поширені недоліки когнітивних навичок. Наша пам'ять стає все менш запам'ятовувати, завдяки чудесній можливості зберігати інформацію в компютері, тобто вона стає слабкішою. Наша внутрішня узгодженість мислення входить у більш негідний стан, чіткість спрямування даних, поєднання пояснень і висновків тепер можливо виконувати завдяки цифровим технологіям. Розвиток перспективних способів мислення йде на другий план.

Набуття цифрової компетентності соціальними працівниками вимагає базових когнітивних навичок, таких як здатність до осмисленого читання. Таке читання означає уважно читати текст, розуміючи прочитане. Потрібно вміти виділити головну думку, зосереджуватись на процесі, що сприятиме більш швидкому та якісному навчанню. Вміння управляти своєю увагою під час читання є одним із головних «кітів» осмисленого читання та повноцінного сприйняття матеріалу. Та ще не найменш важливіше у набутті цифрової компетентності залежить від можливостей навчання та виконання практичних

завдань. Використання цифрових технологій у повсякденному житті та в професійній діяльності відіграє важливу роль у здобутті цифрової компетентності.

Під час дослідження виявилось, що більшість соціальних працівників, які прийняли участь в опитуванні про сучасний стан цифрової компетентності соціальних працівників, цифрові технології активно використовують менше 10 років. Також соціальні працівники при визначенні, знаходженні, упорядковуванні та аналізі цифрової інформації, виходять з її актуальності та призначення, користуючись кількома джерелами.

Практично усі соціальні працівники не мають проблем з пошуку будь-якої інформації у всесвітній мережі Інтернет. Переконлива більшість міських соціальних працівників дотримуються думки, що інформація у всесвітній мережі Інтернеті може бути як корисною, так і шкідливою. Серед селищних соціальних працівників така думка зустрічається дещо менше. Інформаційна грамотність як компонент цифрової грамотності відображає навички соціальних працівників з пошуку інформації у всесвітній мережі Інтернеті, компетенції по роботі з різними видами даних та оцінці точності повідомлень у мережі. Шкала інформаційної грамотності соціальних працівників за результатами опитування показав високий рівень [14, с. 5013].

У ході розвитку цифрових технологій надавачі соціальних послуг отримують усе більш широкі можливості. Більшість соціальних працівників розуміють технічну частину комп'ютерної техніки і те як вона взаємодіє та можуть оцінити, якою мірою є сучасним комп'ютерне обладнання і програмне забезпечення, яке вони використовують. Робота на комп'ютері – звичний процес для переважної роботи соціальних працівників у містах, в селищах зустрічається рідше. Абсолютна більшість соціальних працівників показують, що комп'ютерні технології допомагають їм у вирішенні завдань протягом дня. Ця частина цифрової грамотності визначається навичками фахівця користуватися комп'ютерною технікою та комп'ютерними програмами, використовувати цифрові пристрої незалежно від інтерфейсу для виконання

повсякденних завдань, постійним розширенням знань у сфері цифрових технологій, можливістю вирішувати апаратні та програмні проблеми [14, с. 5014].

Соціальні працівники непогано справляються з труднощами, що виникають у цифровому середовищі, за результатами дослідження компонент комп'ютерної грамотності високий. Соціальні працівники вільно можуть використовувати для спілкування сучасні засоби цифрової комунікації. Майже соціальні працівники переконані, що в Інтернеті повинні дотримуватися прийнятних норм шанобливого спілкування. Навички комунікативної грамотності включають вміння соціальних працівників користуватися різними видами онлайн-сервісів і електронних пристроїв, дотримуватися норм спілкування у мережі.

За даними дослідження, переконлива більшість соціальних працівників вважають, що будь-який користувач може розмістити в Інтернеті будь-яку новину чи повідомлення, які зможуть побачити тисячі людей. В основному майже усі соціальні працівники знають, як слідкувати і де за останніми новинами та подіями, де можна прочитати, подивитися, почути. Соціальні працівники, які працюють у містах мають негативну установку, що жодне ЗМІ не є повністю незалежним і об'єктивним і можуть запросто спотворити інформацію, серед їх колег, які працюють у селищах негативне ставлення до ЗМІ виявляється дещо рідше. Фахівці з соціальної роботи мають знання та наявність певних умінь, мотивацій та відповідальність, які передбачають розуміння, архівування цифрової інформації, організацію, пошук, її осмислення та створення і редагування цифрового контенту.

3.2. Напрямки оптимізації розвитку соціальної роботи з формуванням цифрової компетентності соціальних працівників

Компетентність соціальних працівників у сфері застосування цифрових технологій виявляється не тільки в їх умінні користуватися цифровими технологіями у наданні професійних послуг, а й у прагненні розвиватися на професійному рівні, приносячи щось нове у роботу з клієнтами. Наразі процес навчання стає все більш технологічним, розглядаючи інформаційне середовище як універсальний інструмент в удосконаленні професійних навичок соціальними працівниками .

Цифрова освіта зараз є новою реальністю, у якій усі складові системи освіти соціальних працівників взаємодіють за допомогою нових цифрових інструментів і технологій, вибудовуючи особливі напрямки у навчанні, а також формувати цифрове мислення. У рамках проведеного дослідження підтверджується гіпотеза, що перехід до нових цифрових видів роботи більшою мірою визначається людським фактором, має цілу низку соціальних та психологічних особливостей. Відтак питання формування готовності соціальних працівників, які надають соціальні послуги, до роботи в умовах цифрової освіти продовжує бути своєчасним, особливо для системи соціальної роботи в цілому, що підтверджується й іншими [30; 31].

Об'єднання іновацій з повсякденним життям певним чином змінюють спосіб нашого існування, способи отримання і обробки інформації, дозвілля та розваг. Активно змінюються професійні процеси, з'являються нові види і форми взаємовідносин в цьому єдиному інформаційному просторі, що впливає на установчі практики соціальної роботи та освіти, впровадження інноваційних підходів.

На мою думку, для підвищення мотивації соціальних працівників до інноваційної діяльності необхідно:

по-перше, продовжувати інформування щодо завдань та цілей внесення інновацій у освітній процес, так і повсякденне життя;

по-друге, запропонувати план з підвищення кваліфікації соціальних працівників з цифрової компетентності в напрямку використання іноваційних технологій, забезпечити доступність комп'ютерної техніки для соціальних працівників, збільшити кількість автоматизованих робочих місць з підключенням до всесвітньої мережі Інтернет;

по-третє, розробити систему стимулюючих виплат соціальним працівникам, які активно впроваджують іноваційні технології та цифрові продукти в свою професійну діяльність.

ВИСНОВКИ

За результатами мого дослідження я виявила, що цифрова компетентність є необхідною і невід'ємною частиною професійної компетентності сучасного фахівця. Вагомою передумовою формування цифрової компетентності соціальних працівників є готовність до використання цифрових технологій у професійній діяльності та особистому житті.

Розглянули кілька способів необхідних для якісного формування цифрової компетентності соціальних працівників та їх розвитку і надалі. Визначено, що розуміння важливості використання сучасних кібертехнологій у професійній діяльності сучасного фахівця значно підвищує ефективність робочого процесу. Цифрова компетентність соціальних працівників набута у результаті виконання різних практичних завдань у цифровому середовищі, є не тільки показником їх готовності до виконання фахової діяльності, а й значущою для формування ще якісних навичок в напрямку цифровізації.

Як виявилось, соціальні працівники мають бажання вдосконалювати свої цифрові навички та готові до частішого впровадження цифрових технологій у професійну діяльність. Для цього вважаю за потрібне відповідну пропозицію на освітньому ринку.

Подальші дослідження необхідно здійснювати у напрямку пошуку нових підходів та організаційних умов підвищення кваліфікації соціальних працівників з питань цифрової компетентності, удосконалення методів та форм використання цифрових засобів у професійній діяльності для створення вільного середовища та їх застосування в практичній діяльності соціального працівника.

Результати дослідження засвідчують необхідність розвитку у соціальних працівників:

- вмінь у напрямку сучасної комп'ютерної техніки та її різновидів, в принципах роботи з ними;
- знань та навичок використання сучасних технологій;

- установки з якісного пошуку та використання інформації з Інтернету та ЗМІ;
- переконання стосовно користі сучасних гаджетів у професійній діяльності та повсякденному житті.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом та подальшим опрацюванням даних пракселогічних досліджень та виявлення на їх основі більш корисних форм та методів формування цифрової компетентності соціальних працівників на робочих місцях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балахтар В. В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійної компетентності особистості фахівця соціальної роботи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 66. № 4. С. 93-104.
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. Вип. 1 (15). URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v15i1.25> (дата звернення: 11.02.2024).
3. Биков В. Ю., Лещенко М. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Харків, 2016. № 4. С. 115–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2016_4_13 (дата звернення: 21.02.2024).
4. Буйницька О. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
5. Буяшенко В., Семигіна Т. Університети у цифрову епоху. *Інтернет освіта та наука* : зб. пр. II міжнар. наук.-практ. конф. ІОН-2018 (22-25 травня, 2018). Вінниця : ВНТУ, 2018. С. 261–262.
6. Войтюк Т. М. Цифровізація сучасної професійно-технічної освіти. *Інноваційний розвиток професійної освіти регіону в умовах інформатизації суспільства : проблеми та перспективи* : зб. тез Всеукраїнської наук.-практ. конф., м.Запоріжжя, 28 квітня 2021р. Запоріжжя : НМЦПТО, 2021. 218 с.
7. Гаврілова Л. Г. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Харків, 2017. Вип. 5. С. 1–14.
8. Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*. 2019. Вип. № 6. С. 8-16.
9. Горішна Н. М. Професійна компетентність соціального працівника як складова його фахової підготовки. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2009. № 16-17. С. 114-117.

10. Гуревич Р., Кадемія М., Опушко Н., Ільніцька Т., Плахотнюк Г. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 62. С. 28-38.

11. Дітковська Л. Місце інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціальних працівників. *Збірник наукових праць ХІСТ Університету «Україна»*. 2013. № 2. С. 78-82.

12. Дудка О. М., Іваночко Н. В. Цифрові технології в роботі соціального педагога. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах : тези доп. І міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. Дніпро, 2020. С. 371-374. URL : <https://bit.ly/3nSNPou>. (дата звернення: 11.03.2024).*

13. Кадемія М. Ю., Косянчук М. С. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 61. С. 13-19.

14. Каркач А., Семигіна Т. В. Цифрові компетентності соціальних працівників як передумова готовності до навчання літніх людей. *Траєкторія науки*. 2021. № 5. С.5008-5018.

15. Карпенко О. Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника : навч. посіб. Київ : Слово, 2014. 192 с.

16. Карташова Л. А., Бахма Н. В., Пліш І. В. Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 68 (6). С. 193-205. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v68i6.2543>. (дата звернення: 18.02.2024).

17. Коваль М. Система професійної підготовки майбутніх працівників ДСНС України в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти : монографія. Львів : ПАІС, 2019. 544 с.

18. Кучерак І. В. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22. Т. 2. С. 91-94.

19. Лещинський А. Компетентності соціального працівника у контексті четвертої промислової революції. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. №3. С. 68–73.

20. Логвиненко В. М., Грицанюк В. В. Цифрова трансформація суспільства та інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності фахівців соціальної роботи : сучасні виклики. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 87. С. 53-57.

21. Лук'янова Н. Соціальна робота в Україні : концептуальні засади і трансформація в сучасних умовах. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С.150-156.

22. Міністерство цифрової трансформації України. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. DigCompUA for Citizens 2.1. 2021. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifraoprilyudnyu eramkutsifrovoikompotentnostidlyagromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf. (дата звернення: 08.04.2024).

23. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Модель стандарту ІКТ-компетентності викладачів університету в контексті підвищення якості освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Харків, 2014. № 5. С. 27–39.

24. Наливайко О. Визначення рівня сформованості цифрової компетентності здобувача освіти за допомогою програми «The digital competency wheel». *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15-16 травня 2019 р. Харків, 2019. С. 97–100.

25. Наливайко О. Цифрова компетентність : сутність поняття та динаміка його розвитку. *Компетентнісний підхід у вищій школі : теорія та практика* :

монографія / кол. авт.; за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. С. 40-65.

26. Новгородський Р. Інтернет-комунікації у роботі соціального працівника. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 133. С. 160-163.

27. Петрик Л. П. Медіа-грамотність як навичка XXI ст. *Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2017. № 27. С. 100-104.

28. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери : Постанова Кабінету міністрів України № 404 від 14.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 28.04.2024).

29. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>. (дата звернення: 18.04.2024).

30. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 167-р від 03.03.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/167-2021-%D1%80> (дата звернення: 21.03.2024).

31. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядження Кабінету міністрів України № 1353-р. від 28.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>. (дата звернення: 28.03.2024).

32. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій : навч. посіб. / Івашев Є. В., Сахно О. В., Грядуща В. В., Денисова А. В., Лукіяничук А. М., Удовик С. І. Біла Церква : БІНПО, 2021. 258 с.

33. Руденко Л. Самоосвіта і саморозвиток майбутніх фахівців соціального захисту в інформаційному суспільстві. *Сучасні інформаційні технології та*

інноваційні методика навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. 2017. Вип. 49. С. 157-160.

34. Садовська Е., Ярошенко А. Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу : монографія. Київ : КПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 113 с.

35. Семигіна Т. В. Онлайн технології у практичній соціальній роботі. *Сучасна соціальна робота.* Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. С. 267-271.

36. Семигіна Т. В., Карагодіна О. Г., Дворяк С. В. Цифровий формат досліджень із соціальної роботи : рефлексії практичного досвіду. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.* 2020. № 3 (132). С. 89–97.

37. Семигіна Т. В., Пожидаєва О. В. Формування компетентностей соціальних працівників : міжнародна та локальна практика. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук.* Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. С. 47-63.

38. Семко Л. П., Самойленко Н. І. Компетентнісний підхід до навчання інформатики в основній школі. *Наукові записки. Серія : Проблеми методика фізико-математичної і технологічної освіти.* Кіровоград, 2013. Вип. 4. Частина 2. С. 63-67.

39. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти / В. Биков, О. Спирін, О. Пінчук. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».* 2020. №1. С. 27–36. URL : <https://www.unescojournal.com.ua/index.php/journal/issue/view/2> (дата звернення: 19.02.2024).

40. Тимофєєва І. Б. Упровадження цифрових технологій у підготовку молодих педагогів. *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті.* 2019. Випуск 11. Т. 3. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_3/44.pdf. (дата звернення: 23.03.2024).

41. Товщик С. А. Теоретичний аналіз категорії «професійна компетентність соціального педагога». *Науковий часопис НПУ ім. М. П.*

Драгоманова. Серія «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». 2013. № 11. С. 94-101. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/10430>. (дата звернення: 27.02.2024).

42. Трифонова О. М. Інформаційно-цифрова компетентність : зарубіжний та вітчизняний досвід. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 173, ч. II. С. 221–225.

43. Тріфаніна Л., Вайнола Р. Роль інформації в сучасному суспільстві. *Людина, культура, техніка в новому тисячолітті*. Харків : НАУ імені М. Жуковського «ХАІ», 2016. С. 32–33.

44. Український інститут майбутнього. Україна 2030 Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>. (дата звернення: 28.02.2024).

45. Хміль Н. А. Основні напрями використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності психологів / Н. А. Хміль, О. М. Крутько. *Вісник Луганського національного ун-ту ім. Т Шевченка : Педагогічні науки*. 2010. № 17(204). С. 209-215.

46. Ferrari A. Digital Competence in Practice : An Analysis of Frameworks. Luxemburg : IPTS-JRC. 2011. URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf>. (дата звернення: 27.02.2024).

47. Scott C. The Futures of Learning 3 : What kind of pedagogies for the 21st century? *UNESCO Education Research and Foresight*. Paris. [ERF Working Papers Series, no. 15]. URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002431/243126e.pdf>. (дата звернення: 27.02.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

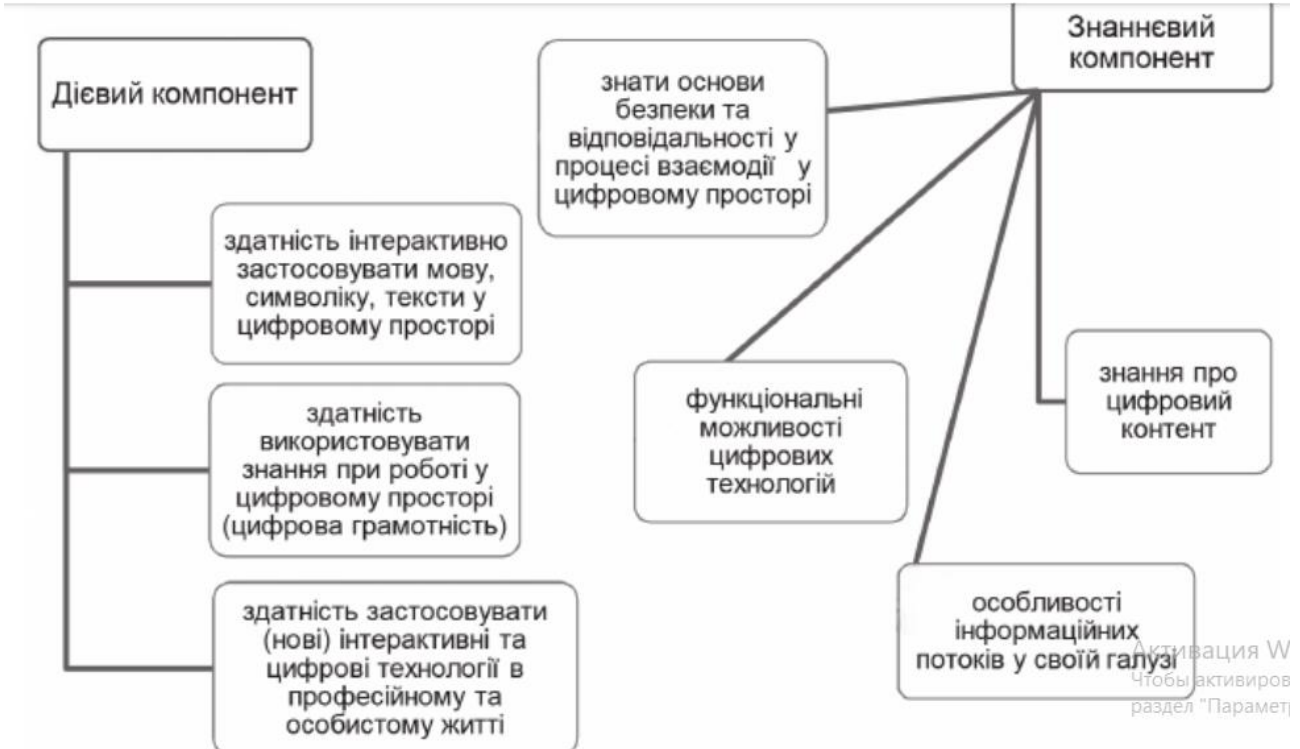
Класифікація етапів розвитку поняття «компетентність»

(за О.О.Наливайко) [21, с. 43]

Компоненти цифрової компетентності

(за О.О.Наливайко) [21, с. 45]

Поняття «цифрова компетентність» у різних зарубіжних системах освіти

(за О.О.Наливайко) [21, с. 46]

Модель цифрової компетентності

(за О.О.Наливайко) [21, с. 55]

Складові цифрової компетентності

(за О.О.Наливайко) [21, с. 56]

- загальні вміння об'єктивного конструювання інформаційних баз на основі різноманітних джерел інформації
- навички узагальнення та систематизації web-інформації
- вміння критично оцінювати та перевіряти знайдену інформацію в мережі Інтернет
- вміння продуктивної співпраці з іншими учасниками кіберсередовища
- здатність до кооперації традиційних форм отримання інформації та її цифрових аналогів
- навички правильної побудови цифрових запитів при пошуку інформації
- розуміння підтримуючих традиційних форм змісту інформації з допомогою телекомунікаційних засобів
- здатність систематизації й узагальнення інформації знайденої on-line. Це є мистецтвом критичного мислення за системою Пола-Елдера
- вміння читати та розуміти в динамічному та непослідовному гіпер-текстуальному середовищі
- вміння конструювати інформаційні бази з різних джерел, спираючись на здатність зібрати та оцінити факти та судження без упереджень
- вміння керувати «мультимедійним потоком», використовуючи інформаційні фільтри та агенти
- пошукові вміння в мережі інтернет
- вміння створювати «персональну інформаційну стратегію» та здійснювати portfolio-підхід з відбором джерел та механізмів доставки
- усвідомлення співпраці з іншими учасниками процесу та здатність знаходити контакти з ними для обговорення питань і одержання допомоги
- розуміння проблеми та здатність розробити систему запитань, які дозволять знайти та одержати необхідну інформацію
- розуміння підтримуючих традиційних форм змісту інформації з допомогою телекомунікаційних засобів

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Щербак Діана Олегівна, студентка 5 курсу, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: dianaalejnikova221@gmail.com.

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування цифрової компетентності соціальних працівників» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Щербак Д.О.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Маліновська О.С.